

Elmin İnkişafı Fondunun 2014-cü il üçün

5-ci "Mobillik qrantı"na təqdim edilmiş

"Təsəvvüf şeirində mədəni həyatın inikası

(Nəsiminin türkcə divanı əsasında)" adlı layihənin
rəhbəri Şıxıyeva Səadət Məmməd qızının

HESABATI

Mənim 12-17 oktyabr tarixlərində Elmin İnkişafı Fondunun dəstəyi ilə gerçəkləşdirilən İstanbula (Türkiyə) qısa müddətli elmi ezamiyyətdə oldum və bu tədbir uğurlu nəticələri ilə yadda qaldı. Belə ki, 13-15 tarixlərində İstanbulda Süleyman Şah Universitetinin Hacettepe Universiteti, Motif Akademi və İndiana universitetinin dəstəyi ilə keçirdiyi "Türk Tasavvuf Kültürü ve Gelenekleri" mövzusunda təşkil etdiyi "I. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi"ndə 20 ölkədən 120-dək tədqiqatçı çıxış edirdi. Bu tədqiqatçılar içərisində birbaşa təsəvvüflə bağlı araşdırmalar aparan elm adamları ilə yanaşı, mövzusu dolayısı ilə təsəvvüfə aid olan tədqiqatçılar da yer almışdı. Ümumilikdə isə konfransın vurğunu ünlü ad və yüksək elmi dərəcələrə deyil, başlıca olaraq, mövzulara vurması qurultayın mövzu çeşidini və keyfiyyətini təmin etdi. Tədqiqatçıların, əsasən, uzun illər üzərində araşdırma apardıqları əsərlərinin icmalını, yeni faktiki materiallara söykənən araşdırmalarını təqdimi, həqiqətən, maraq doğururdu və təşkilatçıların seçimindəki ciddiyyəti göstərirdi.

Qurultayda təşkilatçıların rəsmi nümayəndələrinin açılış nitqlərindən sonra təsəvvüf üzrə çoxsaylı monoqrafiya, kitab və məqalələrin müəllifi, bir çox təsəvvüfi qaynaqları nəşrə hazırlamış görkəmli alim prof. Abdurrahman Gözəlin geniş mühazirəsini (konfrans) dinlədik. Nahar fasiləsindən sonra qurultay bölmələr üzrə məruzələrin dinlənilməsi və müzakirəsinə başladı.

Mən konfransın 2-ci günü (oktyabrın 14-də) proqrama uyğun olaraq, "Temel Şahsiyetler ve Tasavvuf" adlı bölmədə məruzəmi oxudum. Mövzum "Təsəvvüf şeirində mədəni həyatın inikası (Nəsimi şeri əsasında)" ("Tasavvuf Şiirine Kültürel Hayatın Yansımaları: Nesimi Örneği") adlanırdı. Salonda qurultayın məruzəçiləri ilə yanaşı, dinləyici qismində universitetin professor-tələbə heyətindən bir qrup da iştirak edirdi. Məruzəm dinləndikdən sonra Türkiyənin tanınmış elm adamlarından prof. Cihan Okuyucu birbaşa mövzumla bağlı olan belə bir sualla müraciət etdi: "Bizdə Namik Kemaldan etibarən klassik türk şeirinin reallığı əks etdirmədiyi və süni məcazlarla bəzədilmiş bir ədəbiyyat olması qənaətini müdafiə edən bir istiqamət də olmuşdur. Azərbaycanda da buna bənzər hallar müşahidə olunubmu?" Sualın

cavabında: “Türkiyədə təkçə Namik Kemalın deyil, Abdülbaki Gölpınarlı kimi klassik şerin bilicisinin də bəzən: “orta çağ şairləri ilhamını gerçəklikdən deyil, bir-birinin divanından alırlar” kimi qənaətin ifadəsinə rast gəldiyimi bildirdim. Amma Azərbaycanda buna bənzər halın deyil, XX əsrdə siyasi-ideoloji maraqlara uyğun olaraq, klassik şerdə islama zidd meyillərin axtarıldığını və həyati məsələlərin daha önə çıxarıldığını diqqətə çatdırdım.

Bölmələr arası fasilədə bir neçə tələbə qızın yaxınlaşaraq: “Xocam, sizin söylədiklərinizdən orta çağ Azərbaycan və türk şerinin nə qədər yaxın olduğunu anladım. Biz Azərbaycan şerini fars şeri ilə yaxın bilirdik”, - söyləmələri zəhmətimin hədəf getmədiyini göstərdi. Onlara orta əsrlər Azərbaycan və Türkiyə şerinin ortaq cəhətlərini, dil ayrılığının, əsasən, XVI əsrdən etibarən güclənməsini bildirdim, mövzu, motiv və s. baxımından bu ədəbiyyatlar arasında ciddi fərq olmadığını anladı, bu ətrafda geniş açıqlama verdim.

Mən qurultayda təkçə dinləyici və məruzəçi olmaqla kifayətlənmirdim, uyğun mövzuların müzakirəsi və polemikalarda da iştirak edirdim. Yeri gələndə bəzi məruzələrlə bağlı münasibətimi elə həmin bölmədə bildirirdim. Müəyyən qədər etirazıma səbəb olan məqamlara doç.dr. Abid Nazar Mahdumun “Mâverâü'n-Nehir Mutasavvıflarından Sûfi Allahyâr'da Nakşibendî ve Müceddidî Merkezli İrfân” mövzusunda çıxışında yer verilmişdi. Məruzəçi nəqşibəndi təriqətinin yayıldığı coğrafiyadan (Mavəraünnəhr, Hindistan və Anadolu) bəhs etdiyi halda, bir dəfə də olsun, Azərbaycanın adını çəkmədi. Buna görə də, Azərbaycanda Nəvainin sağlığından etibarən bu təriqətə marağın yarandığını, bu təriqətin tanınmış bəzi təmsilçilərinin həmin təriqəti ilk öncə Azərbaycanda qurub, daha sonra Anadoluda davam etdirmələrini diqqətə çatdırdım və örnək olaraq Mir Həmzə Seyid Nigarini göstərdim...

Məruzəmin, eləcə də təmsil etdiyim ölkənin doğurduğu marağı bir neçə layihədə iştirak təklifləri də təsdiqləyir. Qurultayın təşkilatçılarından prof. Gülay Mirzaoğlu gələn il İstanbulda keçiriləcək “Türk dili və Edebiyatı kongresi”ndə iştirakımı israrla uyğun bildi, iştirakçısı olduğumuz “I. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi”nin öncəki ildə İndiana universitetində, daha sonra isə Hacettepe (Ankara) universitetində davamının olacağını və indidən o qurultaylarda iştirak üçün dəvətli olduğumu bildirdi.

Qurultayın iştirakçılarından Yrd. Doc. Dr. A. Nur Mevlana Değişim Projesində iştirak etməyi, qarşılıqlı həmkar və tələbə mübadiləsini məsləhət bildi və əməkdaşlıq təklif etdi. Eyni layihə mənə mövzumla əlaqədar Türkiyədə müəyyən müddət (15-30 gün ərzində) işləmək, eləcə də həmkarlarımla Türkiyədən gələrək, Bakıda təcrübə keçməsinə əlverişli şəraiti təmin edə bilər.

Digər təklif İstanbul Aydın Universitetində çalışan həmvətənimiz Rövşən Əlizadədən gəldi. O, qurultaydan sonra məktubla müraciət edərək, İstanbulla növbəti

gəlişimdə işlədiyi universitetdə mühazirə oxumağımı təklif etdi. (Məktubun elektron variantı var).

Olunan dəvətlər içərisində ən maraqlı və ən rəsmisi isə Hindistandan qurultaya gəlmiş prof. Rekibeddin Ahmad tərəfindən edilən dəvət idi. O, İstanbulda olarkən əvvəlcə şifahi, ölkəsinə qayıtdıqdan sonra yazılı rəsmi məktubla şəxsən mənə ünvanlanmış məktub göndərüb, Quvahati (Gauhati) universitetinin 2015-ci ildə təşkil ediləcəyi təsəvvüf konfransına ("THOUGHTS & WISDOM OF SOME IMMORTAL SUFI POETS WITH SPECIAL REFERENCE TO SA'ADI, HAFIZ & RUMI AND ITS RELEVANCE") dəvət etdi. (Məktub və dəvətnamənin əslı hesabata əlavə olunur). Məktubda mənim uyğun bildiyim daha bir və ya iki həmkarımı da dəvət edə biləcəyım bildirilir. Bu cəhət də önəmlidir. Çünki bu beynəlxalq tədbirdə Azərbaycanın ciddi elm adamlarının iştirakı, həqiqətən, təqdirəlayiq bir hadisə ola bilər.

İştirakçısı olduğum "I. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi"ndə fərqli məqamlardan biri də məruzə mətnlərinin elektron variantının bizə təqdim edilməsi idi. Bundan əlavə, mətnin həm Universitetin xüsusi saytında pdf olaraq yerləşdiriləcəyi və kitab şəklində nəşr olunacağı da bildirildi.

İstanbulda olduğum sonuncu günü həmkarım Xuraman Hümətova ilə birlikdə İstanbulun tarixi yerlərini gəzməyə həsr etdik. Sultan Ahmet camisi, Ayasofya türbələri, Süleymaniyyə camisi ziyarət etdiyimiz yerlər sırasında idi.

Sonda təsəvvüf üzrə bir mütəxəssis olaraq, elmi həyatımda ayrıca bir səhifə təşkil edən, gələcək uğurların müjdəçisi olan bu səfərimə dəstək verdikləri üçün Elmin İnkişaf Fondunun icraçı direktoru hörmətli Elçin müəllim Babayevə, ümumilikdə direktor başda olmaqla bu layihənin gerçəkləşməsində əməyi və vaxtını əsirgəməmiş fondun bütün nəzakətli və diqqətli əməkdaşlarına səmimi minnətdarlığımı bildirirəm.

Şıxıyeva Səadət

27.10.2014